

„Žiadna akcia“ – Postoj USA k vojenskej intervencii do Československa v auguste 1968 bol pasívny

Beáta Katrebová Blehová

23. augusta 2022 **+** *História*

Popri sústavnom zdôrazňovaní použitia hrubej vojenskej sily na potlačenie reformných procesov počas Dubčekovej jari, za ktorú bolo nepochybne najviac zodpovedné sovietske vedenie na čele s Brežnevom, je dobré sa pozrieť aj na postoj druhej veľmoci vtedajšieho bipolárneho sveta – USA. Postoj USA k vojenskej intervencii do Československa pritom aj s odstupom viac než polstoročia nevyznieva príliš v prospech Dubčekových reformných pokusov. Jediné, čo USA naozaj zaujímalo, bolo zachovanie normálnych vzťahov s Moskvou. Nie je teda na škodu veci, niektoré okolnosti tohto postoja ozrejmiť.

Dňa 10. mája 1968 poslal podtajomník Ministerstva zahraničných vecí USA Eugene Rostow ministrom zahraničných vecí Deanovi Ruskovi memorandum s názvom *Sovietske výstrahy adresované Československu*. V memorande vysoký úradník odporúčal varovať Kremľ pred vojenskou intervenciou do Československa, pretože vojenská akcia by vážne narušila zlepšujúce sa vzťahy medzi USA a Sovietskym zväzom. Rusk na okraj memoranda napísal dve slová: „No action“, čiže „žiadna akcia“.

Prezident L. Johnson v rozhovore s ministrom zahraničných vecí D. Ruskom

zdroj: picryl

Tieto dve slová vystihujú podstatu politiky USA voči Brežnevovmu vedeniu v roku 1968. Podľa tajných dokumentov americkej rozviedky CIA americká vláda očakávala vojenskú intervenciu už začiatkom mája 1968. Bezpečnostný poradca vtedajšieho prezidenta USA Lyndona B. Johnsona, Walt W. Rostow, zhrnul analýzy CIA do nasledovnej vety: „Moskva sa rozhodla rinčať zbraňami, aby zabrzdila reformy v Československu.“ Koncom júla 1968 ubezpečil Rusk sovietskeho veľvyslanca v USA Anatolija Dobrynina, že vláda Spojených štátov sa nebude miešať do vnútropolitických záležitostí Československa. Rusk vtedy doslovne povedal, že udalosti vníma výlučne ako „záležitosť Čechov a ostatných štátov Varšavskej zmluvy“. Tým dala vláda USA jasne na vedomie, že rešpektuje sovietsku sféru vplyvu v rozdelenej Európe. Aj vedenie NATO bolo od polovice augusta presvedčené, že vojenská intervencia bola na spadnutie. Jej spustenie sa predpokladalo najneskôr po ukončení mimoriadneho zjazdu KSČ začiatkom septembra. Napriek tomu sa

žiadne vojenské operácie NATO na území západnej Európy neplánovali.

Prezident Johnson sa o nastávajúcej intervencii dozvedel z úst sovietskeho veľvyslanca večer 20. augusta. V prvom momente zostal zaskočený. O dve hodiny neskôr sa rozbehol krízový manažment, v dôsledku čoho ešte v noci zasadala národnobezpečnostná rada USA. Paradoxne na nej Johnson obvinil sovietske vedenie, že ho zradilo. Vojnou vo Vietname plne zamestnaná vláda USA si konfrontáciu s Moskvou nemohla dovoliť. Prvým dôsledkom intervencie, ktorý sa vo vzťahoch medzi USA a ZSSR prejavil, bolo zrušenie bilaterálneho samitu o odzbrojení medzi Johnsonom a Brežnevom, ktorý sa mal uskutočniť v októbri 1968 vo vtedajšom Leningrade.

Podľa dnes už známych archívnych dokumentov sa dá reakcia Washingtonu na vojenskú intervenciu zhrnúť do niekoľkých bodov:

- *po prvé*: USA nikdy neuvažovali o vojenskej odvete jednak kvôli prebiehajúcej vojne vo Vietname, jednak kvôli hrozbe jadrovej eskalácie;
- *po druhé*: odpor Československa bol od začiatku považovaný za beznádejný, preto sa neuvažovalo o tajných operáciách na jeho podporu, ako to bolo v prípade maďarského povstania v roku 1956;
- *po tretie*: procesy súvisiace s politikou uvoľňovania napätia boli síce prerušené, avšak len na krátku dobu. Vojenská intervencia v skutočnosti politiku uvoľňovania medzinárodného napätia, v sovietskom žargóne označovanú ako „mierovú koexistenciu“, neohrozila. Dôkazom toho bolo spustenie Helsinského procesu, ktorý Brežnevovo vedenie vnímalo ako najväčší úspech sovietskej diplomacie od konca druhej svetovej vojny;
- *a po štvrté*: vojenská intervencia poslúžila vláde USA ako argument, ktorý použila proti požiadavke Kongresu USA, aby sa v západnej Európe znížil počet amerických vojakov. Odsúdenie vojenskej intervencie sa teda obmedzilo na rezolúciu Bezpečnostnej rady OSN. Dokonca aj protikomunistické vysielanie Rádia Slobodná Európa v roku 1968 bolo v porovnaní s vysielaním počas povstania v Maďarsku 1956 veľmi opatrné.

Günter Bischof: „*No Action*“. *Die USA und die Invasion in die Tschechoslowakei*. In: Stefan Karner et alii: *Prager Frühling. Das internationale Krisenjahr 1968*. Kolín/Weimar/Viedeň, 2008, s. 319–354.

Titulný obrázok – picryl.com

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/ziadna-akcia-postoj-usa-k-vojenskej-intervencii-do-ceskoslovenska-v-auguste-1968-bol-pasivny/>